



LJÓSMÆÐRAFÉLAG ÍSLANDS

(The Icelandic Midwives' Association)

Stofnað árið 1919

Umsögn Ljósmaðrafélags Íslands við frumvarpi til laga um fæðingar- og foreldraorlof, nr. 95/2000

Ljósmaðrafélag Íslands (LMFÍ) telur það vera mikið framfaraskref að með frumvarpinu sé verið að lengja fæðingarorlof foreldra í samtals 12 mánuði og með því stigið skref í að jafna hlut kynjanna á vinnumarkaði. Fæðingarorlof er áunninn réttur foreldra á vinnumarkaði til orlofs frá vinnu. Annað gildir um fæðingarstyrk sem veitist hverjum þeim sem er utan vinnumarkaðar og/eða í námi. Að mati félagsins ætti réttur til fæðingarorlofs og fæðingarstyrks þó fyrst og fremst að vera réttur barnsins til samvista við foreldra en ekki öfugt. Félagið hefur áhyggjur af því að sú tekjurýrnun sem gjarnan fylgir fæðingarorlofi hafi það í för með sér að tekjuhærra foreldrið, sem oftar er faðirinn, sjái sér ekki fært að nýta sér orlofið að fullu. Þannig er ekki tekið tillit til mismunandi aðstæðna fólks sem hefur úrslitaáhrif á það hvernig framkvæmdin kemur út í reynd.

Brjóstagjöf

Sýnt hefur verið fram á að það sé þjóðhagslega hagkvæmt út frá lýðheilsu að styðja við brjóstagjöf. Alþjóðaheilbrigðismálstofnunin (WHO) og Embætti landlæknis hvetja mæður til brjóstagjafar fyrsta árið og til allt að tveggja ára aldurs. Fæðingarorlof ætti að vera í samræmi við leiðbeiningar þessara stofnana. Ekki er samræmi í því að hvetja til 6 mánaða brjóstagjafar eingöngu og brjóstagjafar í a.m.k. ár samhliða fastri fæðu og að móðir byrji að vinna eftir 6 mánuði. Það getur verið mikið álag sem fylgir því að vera með barn á brjósti sem samræmist illa fullri vinnu. Því er líklegt að mæður með börn á brjósti verði lengur heima án tekna, dreifi orlofinu eða fari í hlutastarf eftir að orlofi þeirra lýkur. Það hefur áhrif á lífeyrisgreiðslur þeirra og ráðstöfunartekjur að vera ekki með fullar tekjur.

Meðgönguorlof

LMFÍ telur að fæðingarorlof móður ætti að hefjast við 36 vikna meðgöngu svo ekki þurfi að koma til veikindaleyfis í lok meðgöngu. Þannig er það víða í löndum í kringum okkur og konur sem sinna ákveðnum störfum byrja ennþá fyrr í orlofi. Því leggur LMFÍ til að konur geti hatt að vinna undir lok meðgöngu og þegið meðgönguorlofsbætur án þess að gengið sé á veikinda- og fæðingarorlofsrétt þeirra. Meðgönguorlofsbætur þessar verði þar með aðskildar þeim 6 mánuðum sem mæður fá eftir fæðingu barnsins.

Samantekt:

- LMFÍ leggur til að hvort foreldri um sig hljóti sjálfstæðan rétt til 6 mánaða í fæðingarorlof, en að rétturinn sé framseljanlegur að nokkru eða fullu leyti til hins foreldrisins.
- Að auki geti mæður tekið meðgönguorlof frá 36 vikna meðgöngu svo ekki þurfi að koma til veikindaleyfis í lok meðgöngu.
- Fallið sé frá því að stytta tímann sem hægt er að nýta orlofið úr 24 mánuðum í 18 mánuði.



LJÓSMÆÐRAFÉLAG ÍSLANDS

(The Icelandic Midwives' Association)

Stofnað árið 1919

Athugasemdir við greinar frumvarpsins

„Með frumvarpi þessu er lagt til að stytta það tímabil sem foreldrar hafa til þess að nýta rétt sinn til töku fæðingarorlofs. Í gildandi lögum fellur réttur til fæðingarorlofs niður þegar barnið nær 24 mánaða aldri. Í frumvarpi þessu er lagt til að það tímabil verði stytt niður í 18 mánuði, þannig að heimilt verði að dreifa fæðingarorlofi á fyrstu 18 mánuðina eftir fæðingu barns, ættleiðingu eða töku barns í varanlegt fóstur í stað 24 mánaða.“

„Engu að síður eru helstu áskoranir innan fæðingarorlofskerfisins í dag að tryggja báðum foreldrum jafna möguleika á að annast barn sitt í fæðingarorlofi þangað til barninu býðst dagvistun á leikskóla án þess að það hafi í för með sér verulega röskun hvað varðar þátttöku hvors foreldris um sig á vinnumarkaði.“

Markmið flestra sveitarfélaga á landinu er að öll börn komist inn á leikskóla við 18 mánaða aldur. Raunin er þó ekki sú. Sum börn komast ekki inn á leikskóla fyrr en í kringum 2 ára aldur. Því er framhleypni að stytta tímarammann sem hægt er að nýta orlofið niður í 18 mánuði þó svo að flestir taki það innan þess tímaramma. Aðstæður eru afar mismunandi hjá fólk, auk þess sem það spilar sterkt inn í hvener fólk kýs að nýta orlofið eftir því hvenær árs barnið fæðist m.t.t. sumarfrísl og vetrarfrísl sem fólk á uppsafnað. Þó tölfaræðin sýni að flestir taki orlofið innan 18 mánaða gæti gagnast einhverjum að nýta það innan tveggja ára. Effrumvarpið á raunverulega að miða að því að sem flestir fullnýti orlofið ætti því ekki að stytta pennan tíma.

„Frumvarp þetta er því meðal annars lagt fram í því skyni að tryggja að lögum um fæðingar- og foreldraorlof nái enn frekar markmiðum sínum þess efnis að tryggja barni samvistir við báða foreldra sína og að gera báðum foreldrum kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf, sbr. 2. gr. laganna.“

Fyrri aðgerðir stjórnvalda hafa miðað að því að hækka hámarksgreiðslur til foreldra sem nýta rétt sinn til fæðingarorlofs í því skyni að auka möguleika þeirra, ekki síst feðra, til að fullnýta rétt sinn innan kerfisins. Ef hámarksgreiðslur eru ekki hækkaðar enn frekar samhliða fyrirhuguðum aðgerðum er hætta á að það foreldri sem er tekjuhærra fullnýti ekki sinn hluta orlofsins. Þar sem einungis einn mánuður er framseljanlegur á milli foreldra má því búast við því að tekjuhærra foreldrið, sem oftar er faðir barnsins, muni ekki fullnýta sína fimm mánuði ef hann framselur einn mánuð. Þá misheppnast markmiðið um að tryggja barni meiri samvist við báða foreldra sína og barnið nýtur skemmri tíma heima.

„Samkvæmt upplýsingum frá Fæðingarorlofssjóði nýtir stærstur hluti feðra einungis sinn sjálfstæða rétt til fæðingarorlofs. Samkvæmt upplýsingum frá Fæðingarorlofssjóði er því rík tilhneiting hérlandis að mæður nýti þann tíma fæðingarorlofs sem er sameiginlegur hjá foreldrum.“



LJÓSMÆÐRAFÉLAG ÍSLANDS

(The Icelandic Midwives' Association)

Stofnað árið 1919

LMFÍ leggur til að hvort foreldri fyrir sig hljóti 6 mánaða sjálfstæðan rétt til fæðingarorlofs. Foreldrum sé hins vegar gefinn kostur á að framselja að minnsta kosti 2 mánuði af 6 til hins foreldrísins með sérstakri umsókn til Fæðingarorlofssjóðs. LMFÍ telur að ef rétturinn til fæðingarorlofs sé ánafrnaður hvoru foreldri fyrir sig séu minni líkur á að annað foreldrið framseli eins mikil af réttinum til hins foreldrísins og ef rétturinn er að hluta til sameiginlegur. LMFÍ telur einnig að í sérstökum jaðartilvikum skuli vera gefinn kostur á að framselja allan réttinn til fæðingarorlofs til hins foreldrísins eins og í daeminu hér að neðan.

„Í frumvarpi þessu er það nýmæli lagt til að heimilt verði að færa réttinn til töku fæðingarorlofs eða fæðingarstyrks til hins foreldrísins í þeim tilvikum þegar ekki hefur reynst mögulegt að feðra barn samkvæmt barnalögum fyrir sýslumanní eða dómará. Er framangreint lagt til með það að markmiði að ná til þeirra tilvika þegar sannarlega er einungis eitt foreldri til staðar.“

Viðbót þessi er jákvæð en hér er þó einungis tekið tillit til þess þegar ekki reynist mögulegt að feðra barn. Upp geta komið tilvik þar sem móðir eða faðir er einstæð/ur og hitt foreldrið er ekki inni í myndinni. Í þannig aðstæðum er líka sannarlega einungis eitt foreldri til staðar. Þá ætti hið sama að gilda, sbr. tillögu LMFÍ hér að ofan, að það foreldri sem ekki kys eða getur verið í umgengni við barnið geti framselt rétt sinn til fæðingarorlofs til hins foreldrísins. Þannig er barninu tryggður jafn langur tími með einu foreldri og börnum sem eiga eiga two foreldra.

Að auki leggur LMFÍ til að sé foreldri sannarlega einungis eitt geti það framselt hluta réttarins til þess aðila sem er viðkomandi nánastur, svo sem til ómmu/afa barnsins. Þannig á foreldrið kost að snúa fyrr til vinnu en barninu tryggð samvist við náinn cættingja.